

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародних економічних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної роботи

“__” _____ 2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальність 056 – «Міжнародні економічні відносини»

освітні програми «Міжнародні економічні відносини» та «Міжнародний бізнес»

вид дисципліни обов’язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
“28” серпня 2018 року, протокол №1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Довгаль О. А., д-р екон. наук, професор,
професор кафедри міжнародних економічних відносин ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин
Протокол від “28”серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри

_____ Казакова Н. А.

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Протокол від “28”серпня 2018 року № 1

Голова методичної комісії

_____ Григорова-Беренда Л. І.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної дисципліни «**Міжнародні економічні відносини**» складена відповідно до освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 056 – «Міжнародні економічні відносини» освітніх програм «Міжнародні економічні відносини» та «Міжнародний бізнес».

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування системи спеціальних знань з проблем розвитку та сучасного стану міжнародних економічних відносин (МЕВ) для фундаментальної та спеціальної економічної освіти та для практичної діяльності у сфері національного і світового господарства.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- формування у студентів системи знань про основні форми міжнародних економічних відносин (міжнародну торгівлю, міжнародний рух капіталів, валютно-фінансові та кредитні відносини, науково-технологічний обмін, міжнародну міграцію робочої сили тощо), сучасні форми активізації міжнародних економічних відносин (вільні економічні зони, транснаціональні корпорації);
- вивчення основних закономірностей розвитку сучасних міжнародних економічних відносин, шляхів та особливостей їх реалізації як загалом, так і на прикладі країн, інтеграційних об'єднань, регіонів світової економіки;
- визначення місця і ролі України в системі міжнародних економічних відносин.

1.3. Кількість кредитів – 10

1.4. Загальна кількість годин – 300

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
<u>Обов'язкова</u>	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
5, 6-й	5, 6-й
Лекції	
62 год.	36 год. (з них 8 аудиторні, 28 дистанційні)
Практичні, семінарські заняття	
62 год.	-
Самостійна робота	
176 год.	264
Індивідуальні завдання	
курсова робота -20 год.	

1.6. Заплановані результати навчання:

- Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:
знати :
 - понятійний апарат, що застосовується в світовій господарській практиці;
 - сутність міжнародних економічних відносин, їх значення і еволюцію, чинники і рівні розвитку, особливості дії законів і принципів;
 - загальні закономірності розвитку міжнародних економічних відносин, форми прояву цих закономірностей у різних секторах і регіонах, інтеграційних об'єднаннях, економічних союзах та окремих країнах світового господарства;
 - основні механізми регулювання і управління розвитком міжнародних економічних відносин на національному та інтернаціональному рівнях;

- особливості участі України в міжнародних економічних відносинах;
- вміти :**
- творчо аналізувати стан системи міжнародних економічних відносин, визначати проблеми й тенденції їх розвитку;
 - аналізувати динамічні якісні зміни у розвитку міжнародних економічних відносин;
 - давати оцінку поточним міжнародним економічним подіям;
 - характеризувати сучасний стан, проблеми та перспективи участі України в міжнародних господарських зв'язках;
 - використовувати одержані знання в умовах України, виходячи з цілей її інтеграції у сучасну систему світогосподарських зв'язків.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1

СУТНІСТЬ ТА ФОРМИ ПРОЯВУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Тема 1.1. Сутність, принципи та етапи розвитку міжнародних економічних відносин (МЕВ)

Сутність, рівні та ознаки міжнародних економічних відносин. Рівні міжнародних економічних відносин. Міжнародні економічні контакти. Міжнародна економічна взаємодія. Міжнародне економічне співробітництво. Міжнародна економічна інтеграція. Об'єкти й суб'єкти міжнародних економічних відносин. Класифікація міжнародних організацій. Принципи міжнародних економічних відносин. Принципи (основи) міжнародних економічних відносин Організації Об'єднаних Націй (ООН). Етапи розвитку міжнародних економічних відносин (доколоніальний, колоніальний, світова економіка, глобальна економіка). Форми прояву міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля. Зовнішня торгівля. Міжнародний рух капіталу. Позичковий капітал. Підприємницький капітал. Міжнародна міграція робочої сили. Міжнародна передача технологій. Трансфер технологій. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Валютна система. Фінансова система. Міжнародна економічна інтеграція. Особливості розвитку форм прояву МЕВ на сучасному етапі.

Тема 1.2. Середовище розвитку міжнародних економічних відносин (МЕВ)

Суть і структура середовища МЕВ. Середовище МЕВ. Внутрішнє середовище МЕВ. Зовнішнє середовище МЕВ. Макросередовище. Мезосередовище. Мікросередовище. Природно-географічне середовище МЕВ. Політико-правове середовище МЕВ. Політичне середовище МЕВ. Правове середовище МЕВ. Законодавча система. Економічне середовище МЕВ. Економічна система. Соціально-культурне середовище МЕВ. Культура. Інфраструктурне середовище МЕВ. Інформаційно-комунікаційні системи в МЕВ. Технологічне середовище МЕВ.

Розділ 2

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНИЙ ПОДІЛ ПРАЦІ

Тема 2.1. Суть, напрями та фактори розвитку міжнародного поділу праці

Організаційні форми міжнародного поділу праці та передумови його формування. Територіальний поділ праці. Видова структура системи суспільно-територіальної організації праці. Взаємодія географічного поділу праці з міжнародною спеціалізацією, світовою структурою експорту та міжнародними інвестиціями. Світове господарство та світовий ринок. Міжнародний поділ праці (МПП). Політика автаркії (економічна ізоляція). Політика вільної торгівлі. Політика протекціонізму. Взаємозв'язок міжнародного поділу праці, міжнародної спеціалізації та кооперації. Економічна сутність міжнародного поділу праці. Фактори розвитку міжнародного поділу праці. Природно-географічні відмінності. Соціально-економічні умови. Науково-технічний прогрес. Показники, що характеризують рівень участі країни в МПП. Рівень розвитку МПП на прикладі експортно-імпортних операцій. Місце

міжнародного регіону в системі зовнішньоекономічних зв'язків окремих країн на прикладі експортних операцій.

Тема 2.2. Міжнародна спеціалізація та міжнародна кооперація як напрями міжнародного поділу праці

Міжнародна спеціалізація як один з напрямів міжнародного поділу праці. Міжнародна спеціалізація виробництва (МСВ). Міжгалузева спеціалізація виробництва. Внутрішньогалузева спеціалізація виробництва. Предметна спеціалізація. Подетальна спеціалізація. Технологічна спеціалізація. Галузь міжнародної спеціалізації. Коефіцієнт відносної експортної спеціалізації (КВЕС). Міжнародно спеціалізована продукція. Міжнародна кооперація як один з напрямів міжнародного поділу праці. Міжнародна кооперація виробництва (МКВ). Промислове співробітництво. Коопераційна співпраця на компенсаційній основі. Підряд. Спільне виробництво. Спільні підприємства (СП). Спільні проекти. Сучасні тенденції у міжнародному поділі праці. Концепція нового міжнародного економічного порядку (НМЕП).

Розділ 3

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ЯК ПРОВІДНА ФОРМА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Тема 3.1. Основні теорії міжнародної торгівлі

Класичні теорії міжнародної торгівлі. Меркантилізм. Класична школа: теорія абсолютних переваг (А. Сміт), теорія порівняльних переваг (Д. Рікардо). Неокласична школа: теорія співвідношення факторів виробництва (Е. Хекшер, Б. Олін), теорія вирівнювання цін на фактори виробництва (П. Самуельсон), парадокс В. Леонтьєва. Альтернативні теорії: теорія конкурентних переваг (М. Портер), теорія ефекту масштабу виробництва (П. Кругман, К. Ланкастер), теорія життєвого циклу продукту (Р. Вернон), теорія технологічного розриву (М. Познер), теорія зростання, що обкрадає (Дж. Бхагваті) та інші.

Тема 3.2. Регулювання міжнародної торгівлі

Система регулювання міжнародної торгівлі: рівні (корпоративний, національний, міждержавний наднаціональний, глобальний) та засоби. Зовнішньоторговельна політика держави. Види зовнішньоторговельної політики (свобода торгівлі, протекціонізм, автаркія). Причини та наслідки протекціонізму. Методи державного регулювання (тарифні, нетарифні). Митний тариф. Складові митно-тарифного регулювання. Мито. Класифікація ставок мита. Нетарифні методи регулювання (кількісні, приховані, фінансові). **Класифікація засобів нетарифного** регулювання (квоти, ліцензії, субсидії, добровільні обмеження експорту, демпінг тощо). Напрямки використання нетарифних методів регулювання міжнародної торгівлі. Некономічні методи регулювання (торгові договори, правові режими). Міжнародні організації, що регулюють міжнародну торгівлю: світова організація торгівлі (СОТ), конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародний торговий центр (ЮНКТАД/СОТ- МТЦ), Міжнародна торгова палата (МТП).

Розділ 4

СУТНІСТЬ, ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТА СТРУКТУРА СВІТОВОГО РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

Тема 4.1. Світовий ринок товарів та послуг: сутність та структура

Методологічні підходи до структурування світового ринку товарів та послуг. Сутність та структура світового ринку товарів. Сутність та структура світового ринку послуг. Сучасні тенденції розвитку світових ринків товарів та послуг. Основні фактори зростання міжнародного товарообігу. Особливості розвитку світового ринку товарів. Вплив НТР на товарну структуру міжнародної торгівлі. Стандартизація товарів на світовому ринку. Міжнародні товарні номенклатури. Штрихові коди. Міжнародна асоціація товарної нумерації в Європі EAN International. Регіональна структура (географічний розподіл) міжнародної торгівлі. Структура світового товарообігу за

соціально-економічними угрупованнями країн. Головні причини і наслідки збільшення взаємної торгівлі промислово розвинених країн. Роль країн, що розвиваються, в міжнародній торгівлі. Місце «Нових індустріальних країн» (НІК) у світовій торгівлі. Країни з перехідною економікою в міжнародній торгівлі. Проблеми реструктуризації зовнішньої торгівлі Співдружності незалежних держав (СНД).

Тема 4.2. Види і форми міжнародної торгівлі на сучасному світовому ринку товарів

Види і форми міжнародної торгівлі товарами (сировинними товарами, напівфабрикатами, готовою промисловою продукцією). Форми міжнародної торгівлі за специфікою регулювання (звичайна, за режимом найбільшого сприяння, преференційна, дискримінаційна), за специфікою взаємодії суб'єктів (традиційна, торгівля за кооперацією, компенсаційна). Методи міжнародної торгівлі: безпосередня торгівля, непряма торгівля. Зустрічна торгівля. Міжнародні тендери. Міжнародні ярмарки і виставки. Міжнародні аукціони. Особливості біржової торгівлі, її еволюція, організація і функції.

Тема 4.3. Особливості конкурентної боротьби на світовому ринку

Монополізація світового ринку товарів та послуг. Діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК) і конкурентна боротьба на світовому ринку. Види товарних ринків за ступенем монополізації. Закритий і відкритий сектори світового ринку, їх особливості. Кон'юнктура товарних ринків – сутність, фактори формування і розвитку. Ціна як важливий показник кон'юнктури товарних ринків. Інтернаціональна вартість і світова ціна, її ознаки. Ціноутворюючі фактори. Множинність цін на світовому ринку. Рівні світових цін. Інформаційна система світових цін товарних ринків. Проблеми нееквівалентного обміну. Поняття «умови торгівлі» і його економічний зміст.

Розділ 5

МІЖНАРОДНА ВИРОБНИЧА ІНФРАСТРУКТУРА, ЇЇ ПІДСИСТЕМИ

Тема 5.1. Сутність міжнародної виробничої інфраструктури

Поняття та складові міжнародної виробничої інфраструктури. Міжнародні транспортні, страхові, фінансові, розрахункові, юридичні, інформаційні відносини. Фактори розвитку міжнародної виробничої інфраструктури.

Тема 5.2. Підсистеми міжнародної виробничої інфраструктури

Специфіка формування міжнародних транспортних, страхових, фінансових, розрахункових, юридичних, інформаційних послуг та сертифікації продукції. Транспортна система світу. Світова система зв'язку. Соціально-культурна інфраструктура. Інституціональна інфраструктура. Офшорні центри. Ринкова інфраструктура. Проблеми міжнародної стандартизації національних виробничих структур.

Розділ 6.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ГОСПОДАРЬСЬКОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Тема 6.1. Сутність та форми інтернаціоналізації господарського життя

Об'єктивні передумови інтернаціоналізації. Сутність та форми інтернаціоналізації господарського життя. Етапи розвитку інтернаціоналізації господарського життя. Формування економічної єдності світу. Роль науково-технічної революції (НТР) в зближенні між собою якісних характеристик сучасного виробництва. Дематеріалізація і інтелектуалізація виробництва, зміна моделі економічного розвитку. Глобалізація економічного розвитку і роль міжнародних економічних відносин у створенні зв'язків національних економік зі світовим господарством і у формуванні елементів глобальної економіки. Форми прояву глобалізації. Глобальний характер сучасних економічних процесів.

Тема 6.2. Поглиблення інтернаціоналізації господарської діяльності в умовах глобальної трансформації

Системоутворюючі фактори в міжнародній економічній системі (НТР та інформаційно-інтелектуальна домінанта, інтернаціоналізація та глобалізація господарської діяльності, ринкові та фінансові інструменти). Вектори сучасної інтернаціоналізації в галузевому та географічному розрізах. Регіональні форми інтернаціоналізації господарської діяльності. Світова економічна рівновага, механізм її регулювання. Рушійні сили і особливості сучасної економічної глобалізації, її головні форми. Моделі економічного розвитку. Глобалізація проблем економічного розвитку держав світу та напрямки їх розв'язання. Транснаціоналізація світової економіки. Глобальні інвестиційні цикли. Глобальні проблеми сучасності. Міжнародні економічні аспекти вирішення екологічних проблем. Шляхи розв'язання глобальної продовольчої проблеми. Глобальна ресурсно-енергетична проблема. Безпека світової економіки. Координація міжнародної економічної політики.

Розділ 7

МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ

Тема 7.1. Сутність міжнародної міграції робочої сили, її причини, види та фактори розвитку

Поняття міжнародної міграції робочої сили, її економічна природа, рушійні сили і етапи розвитку. Масштаби, форми і основні тенденції розвитку сучасних міграційних процесів. Економічні та неекономічні причини міграції. Види міжнародної міграції. Класифікація міграції за основними ознаками: за просторовим характером (внутрішня, зовнішня); за напрямком руху (еміграція, імміграція, рееміграція); за законністю перетинання кордонів (легальна, нелегальна); за організаційною ознакою (добровільна, організована, примусова); за часом (остаточна, тимчасова, маятникова).

Тема 7.2. Форми і головні напрями сучасних міграційних потоків

Світовий (міжнародний) ринок праці. Фактори пропозиції. Фактори попиту. Вартість робочої сили. Функції світового ринку праці. Якісний склад світового ринку праці. Кількісні показники світового ринку праці (абсолютні, економічні, результативні, структурні, динаміки, зіставлення). Міграційне сальдо. Напрямки міграційних потоків. Міжнародний ринок спеціалістів високої кваліфікації і проблема «відпливу умів». Роль науково-технічного прогресу в розвитку міграції робочої сили, наукових і інженерно-технічних кадрів. Сучасні центри тяжіння робочої сили. Соціально-економічні наслідки міграції робочої сили для країн-експортерів (позитивні, негативні), для країн-імпортерів (позитивні, негативні).

Розділ 8

МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ

Тема 8.1. Сутність валютно-фінансових відносин

Національні та міжнародна валютно-фінансова системи, їх сутність і елементи. Валютні елементи системи. Фінансові елементи системи. Міжнародний ринок валют. Міжнародний кредитний ринок. Ринок цінних паперів. Ринок довгострокових цінних паперів – фондовий ринок. Ринок фінансових деривативів. Сутність та особливості розвитку євrorинку. Євровалюта. Світовий ринок золота.

Тема 8.2. Світова валютна система та етапи її розвитку

Валюта. Світова валютна система. Рівні функціонування валютної системи та їх взаємодія. Основні елементи валютної системи. Класифікація видів валют. Валютний курс. Режими валютного курсу. Фактори формування валютного курсу. Конвертованість валюти. Резервна валюта. Валютний ринок. Функції валютного ринку. Основні учасники валютного ринку. Валютні операції. Види валютних операцій. Валютне регулювання.

Інструменти валютного регулювання. Види валютної політики. Еволюція світової валютної системи. Перехід від золотого стандарту до вільного курсу. Золотий стандарт. Основні ознаки системи золотого стандарту. Основні підетапи золотого стандарту. Золотозливковий стандарт. Золотомонетний стандарт. Паризька, Генуезька, Бреттон-Вудська і Ямайська валютні системи. Основні ознаки сучасної валютної системи. Європейська валютна система.

Тема 8.3. Світовий фінансовий ринок

Суб'єкти міжнародного фінансового ринку. Міжнародні розрахунки. Міжнародні фінансові центри, передумови їх функціонування. Податкові гавані. Офшорні зони. Міжнародні організації з регулювання валютно-кредитних відносин. Світові фінансові центри.

Тема 8.4. Основні складові міжнародної платіжної системи.

Платіжний баланс країни

Міжнародні розрахункові відносини. Основні елементи міжнародної розрахункової операції. Форми розрахунку. Платіжний баланс країни. Функції платіжного балансу країни. Типи платіжного балансу країни. Складові платіжного балансу. Структура платіжного балансу. Фактори, що впливають на стан платіжного балансу та його регулювання. Умови рівноваги платіжного балансу країни. Зв'язок платіжного балансу з позицією національної валюти.

Розділ 9

СУТЬ ТА ФУНКЦІЇ МІЖНАРОДНИХ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

Тема 9.1. Міжнародні кредитні відносини і рух міжнародного капіталу

Міжнародний кредит, його роль у світовій економіці, функції у сфері зовнішньоекономічних зв'язків. Сутність міжнародних кредитних відносин. Основні види кредитних угод. Умови надання кредитів. Кредитні міжбанківські ставки. Функції міжнародного кредиту. Міжнародний рух капіталу як форма міжнародних економічних відносин. Різновиди формування і розвиток світового ринку позичкових капіталів (СРПК), його функції. Різновид операцій на СРПК. Міжнародна міжбанківська система передачі інформації та здійснення платежів *SWIFT*. Операції сек'ютеризації. Фактори поширення міжнародних кредитних відносин.

Тема 9.2. Форми й інструменти міжнародного кредитування

Класифікація кредитів. Міжнародні кредити за цільовим призначенням: зв'язані кредити (комерційні та інвестиційні) і фінансові кредити; за джерелом: внутрішні, зовнішні (іноземні) та змішані; за суб'єктами: приватні, урядові й кредити міжнародних фінансово-кредитних організацій; за формами кредитування: товарні й валютні. Валютно-фінансові умови операції міжнародного кредиту. Види міжнародних банків. Проблеми зовнішньої заборгованості. Зовнішній борг. Чинники, що зумовлюють виникнення проблем зовнішньої заборгованості. Регіональні зміни у сфері зовнішніх позичань.

Розділ 10

МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Тема 10.1. Сутність, мета та функції міжнародних інвестицій

Поняття та економічна сутність інвестицій. Інвестиції на мікро- та макрорівнях. Ознаки інвестицій. Чинники інвестицій. Функціонально-елементний склад інвестицій: за обсягом і впливом на економіку; за формами власності; за періодом дії; за регіональною ознакою; за характером участі в інвестиційному процесі. Ефект мультиплікатора. Державна іноземна допомога. Міжнародні інвестиції, їх систематизація та особливості. Систематизація міжнародних інвестицій. Ризики міжнародних інвестицій. Види, форми і мотивація руху

капіталу. Втеча капіталу. Чистий приплив капіталу. Сутність та складові міжнародного інвестиційного ринку. Інвестиційна діяльність. Інвестиційний ринок. Інвестиційні ресурси. Учасники інвестиційної діяльності. Об'єкти інвестування. Міжнародна інвестиційна діяльність. Міжнародний інвестиційний ринок. Класифікація інвестицій за об'єктами інвестування. Функціональна структура міжнародного інвестиційного ринку. Ринок об'єктів реального інвестування. Ринок інструментів фінансового інвестування. Грошовий ринок. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність. Міжнародні операції з цінними паперами. Специфіка типів міжнародної інвестиційної діяльності. Інвестиційний цикл. Інвестиційний процес.

Тема 10.2. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність

Форми та мотивація міжнародної підприємницької інвестиційної діяльності. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність та її чинники. Основні форми міжнародної підприємницької інвестиційної діяльності. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток приймаючої країни. Систематизація інвестиційних цінних паперів. Портфельне інвестування в цінні папери. Диверсифікація. Біржовий або фондовий індекс. Цілі, принципи, форми державного регулювання інвестиційної діяльності. Державне регулювання інвестиційної діяльності та його форми. Політика залучення прямих іноземних інвестицій. Вплив ПІІ на економіку країни-одержувача. Політика імпортозаміщення. Політика стимулювання експорту. Політика стимулювання інвестицій. Спеціальні економічні зони та індустриальні парки як механізми залучення інвестицій.

Розділ 11

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ОБМІН

Тема 11.1. Сутність міжнародного науково-технологічного обміну

Сутність міжнародного науково-технологічного обміну (МНТО). Поняття МНТО. Особливості сучасного МНТО. Шляхи передачі технологій на міжнародному ринку технологій. Основні високотехнологічні галузі. Технологічна політика ТНК. Розвиток міжнародної технічної допомоги.

Тема 11.2. Доцільність і форми міжнародної передачі технологій

Доцільність і форми міжнародної передачі технологій. Передумови участі в МНТО на макро- та мікрорівнях. Економічна доцільність експорту та імпорту технологій. Форми міжнародної передачі технологій. Моделі технологічного маркетингу. Ліцензійна торгівля. Вартісна оцінка технологій на світових ринках. Типи економічного механізму передачі технологій. Методи цінових розрахунків при реалізації науково-технічної продукції. Вплив факторів на розмір винагороди за технологію.

Розділ 12

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СИСТЕМУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Тема 12.1. Сутність інтеграційних процесів у світовому господарстві

Сутність, головні передумови й цілі інтеграційних процесів. Економічна інтеграція. Розвиток інтеграційних процесів. Мета та ознаки інтеграційних процесів. Етапи інтеграційного процесу. Зона вільної торгівлі. Митний союз. Загальний ринок. Економічний союз. Валютний союз. Повна економічна та політична інтеграція. Основні форми та рівні сучасної економічної інтеграції.

Тема 12.2. Вплив інтеграційних процесів на систему міжнародних економічних відносин

Ефекти інтеграційних процесів. Статичні та динамічні ефекти інтеграції. Суперечливі наслідки інтеграційного процесу. Класифікація основних характеристик інтеграційних процесів. Основні проблеми регіональної інтеграції. Характеристика основних інтеграційних угруповань. Європейський союз (ЄС). Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА). Загальний ринок країн Південної Америки (МЕРКОСУР). Організації Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва. Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). Співдружність незалежних держав (СНД). Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛАІ). Інтеграційні об'єднання Африки. Митний та економічний союз Центральної Африки (ЮДЕАК).

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	ср	л		п	лаб	інд	ср	
Розділ 1. Сутність та форми прояву МЕВ												
Тема 1.1. Сутність, принципи та етапи розвитку МЕВ	8	2	2			4	11	1				10
Тема 1.2. Форми прояву та середовище розвитку МЕВ	12	2	2			8	11	1				10
Разом за розділом 1	20	4	4			12	22	2				20
Розділ 2. Світове господарство та МПП												
Тема 2.1. Суть, напрями та фактори розвитку МПП	8	2	2			4	11	1				10
Тема 2.2. Міжнародна спеціалізація та міжнародна кооперація як напрями МПП	12	2	2			8	11	1				10
Разом за розділом 2	20	4	4			12	22	2				20
Розділ 3. Міжнародна торгівля як провідна форма міжнародних економічних відносин												
Тема 3.1. Основні теорії міжнародної торгівлі	16	6	6			4	12	2				10
Тема 3.2. Міжнародна торгівля: сутність та показники	8	2	2			4	12	2				10
Тема 3.3. Регулювання міжнародної торгівлі	12	4	4			4	12	2				10
Разом за розділом 3	36	12	12			12	36	6				30
Розділ 4. Сутність, етапи формування та структура світового ринку товарів та послуг												
Тема 4.1. Світовий ринок товарів та послуг: сутність та структура	12	4	4			4	12	2				10
Тема 4.2. Види і форми міжнародної торгівлі на сучасному світовому ринку товарів	12	2	2			8	11	1				10
Тема 4.3. Особливості конкурентної боротьби на світовому ринку	12	2	2			8	11	1				10
Разом за розділом 4	36	8	8			20	34	4				30
Розділ 5. Міжнародна виробнича інфраструктура, її підсистеми												
Тема 5.1. Сутність міжнародної виробничої інфраструктури	5	-	-			5	12	-				12

[illegible]

Тема 12.1. Сутність інтеграційних процесів у світовому господарстві	8	2	2			4	9	1			8
Тема 12.2. Вплив інтеграційних процесів на систему МЕВ	8	2	2			4	8	1			7
Разом за розділом 12	16	4	4			8	17	2			15
Курсова робота	20				20		20			20	
Усього за розділами 7-12	160	30	30		20	80	138	18		20	100
Усього за курсом	300	62	62			176	300	36			264

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ, ЛАБОРАТОРНИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.1.	Сутність, принципи та етапи розвитку МЕВ	2
1.2.	Форми прояву та середовище розвитку МЕВ	2
2.1.	Суть, напрями та фактори розвитку МПП	2
2.2.	Міжнародна спеціалізація та міжнародна кооперація як напрями МПП	2
3.1.	Основні теорії міжнародної торгівлі	6
3.2.	Міжнародна торгівля: сутність та показники	2
3.3.	Регулювання міжнародної торгівлі	4
4.1.	Світовий ринок товарів та послуг: сутність та структура	4
4.2.	Види і форми міжнародної торгівлі на сучасному світовому ринку товарів	2
4.3.	Особливості конкурентної боротьби на світовому ринку	2
6.1.	Сутність та форми інтернаціоналізації господарського життя	2
6.2.	Поглиблення інтернаціоналізації господарської діяльності в умовах глобальної трансформації	2
7.1.	Сутність ММРС, її причини, види та фактори розвитку	2
7.2.	Форми і головні напрями сучасних міграційних потоків	2
8.1.	Сутність ВФВ	2
8.2.	Світова валютна система та етапи її розвитку	6
8.3.	Світовий фінансовий ринок	2
8.4.	Основні складові міжнародної платіжної системи. Платіжний баланс країни	2
9.1.	Міжнародні кредитні відносини і рух міжнародного капіталу	2
9.2.	Форми та інструменти міжнародного кредитування	2
10.1	Сутність, мета та функції міжнародних інвестицій	2
10.2	Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність	2
11.1	Сутність міжнародного НТО	1
11.2	Доцільність і форми міжнародної передачі технології	1
12.1	Сутність інтеграційних процесів у світовому господарстві	2
12.2	Вплив інтеграційних процесів на систему МЕВ	2
	Разом	62

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ теми	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1.1.	Розкрити сутність, принципи та етапи розвитку МЕВ	4
1.2.	Проаналізувати форми прояву та середовище розвитку МЕВ	8
2.1.	Виявити суть, напрями та фактори розвитку МПП	4
2.2	Проаналізувати міжнародну спеціалізацію та міжнародну кооперацію	8

	як форми МПП	
3.1.	Проаналізувати основні теорії міжнародної торгівлі	4
3.2.	Розкрити роль міжнародної торгівлі	4
3.3.	Виявити форми регулювання міжнародної торгівлі	4
4.1.	Розкрити світовий ринок товарів та послуг	4
4.2.	Проаналізувати види і форми міжнародної торгівлі	8
4.3.	Виявити особливості конкурентної боротьби на світовому ринку	8
5.1.	Проаналізувати сутність міжнародної виробничої інфраструктури	5
5.2.	Виявити підсистеми міжнародної виробничої інфраструктури	5
6.1.	Проаналізувати сутність та форми інтернаціоналізації	5
6.2.	Виявити напрями поглиблення інтернаціоналізації	5
7.1.	Проаналізувати сутність ММРС, її причини, види та фактори розвитку	6
7.2.	Виявити форми і головні напрями сучасних міграційних потоків	10
8.1.	Проаналізувати сутність валютно-фінансових відносин	6
8.2.	Розкрити сутність та еволюцію світової валютної системи	10
8.4.	Розкрити складові світового фінансового ринку	5
8.5.	Виявити особливості міжнародної платіжної системи та сутність платіжного балансу	5
9.1.	Розкрити сутність міжнародних кредитних відносин і руху міжнародного капіталу	5
9.2.	Проаналізувати форми та інструменти міжнародного кредитування	5
10.1	Проаналізувати сутність, мету та функції міжнародних інвестицій	5
10.2	Розкрити міжнародну підприємницьку інвестиційну діяльність	5
11.1	Проаналізувати сутність міжнародного НТО	5
11.2	Виявити доцільність і форми міжнародної передачі технології	5
12.1	Проаналізувати сутність інтеграційних процесів у світі	4
12.2	Проаналізувати вплив інтеграційних процесів на систему МЕВ	4
	Підготовка курсової роботи	20
	Разом	176

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальним навчально-дослідним завданням у 6-му семестрі є підготовка **курсорової роботи**.

Тема курсової роботи вибирається студентами зі списку, що пропонується:

1. Світове господарство: сутність та сучасні тенденції розвитку.
2. Значення світогосподарських зв'язків для національної економіки.
3. Глобалізація світової економіки: зміст і перспективи.
4. Проблеми та перспективи формування глобального ринку.
5. Міжнародне виробниче кооперування: основні напрямки і тенденції розвитку.
6. Міжнародна спеціалізація національної економіки і тенденції її зміни в сучасних умовах.
7. Діалектика внутрішньоекономічних і зовнішньоекономічних інтересів країни.
8. Міжнародний поділ праці: зміст, форми, чинники розвитку.
9. Україна в міжнародному поділі праці: стан, проблеми та перспективи.
10. Вплив глобалізації світової економіки на ринок праці.
11. Україна на світовому ринку праці.
12. Фактори економічної взаємозалежності країн у сучасному світі.
13. Міжнародна економічна інтеграція: зміст, форми, умови розвитку.
14. Стан і перспективи розвитку європейської економічної інтеграції.
15. Інтеграційне співробітництво країн СНД.
16. Участь України в інтеграційних процесах сучасного світу.

17. Механізм, напрямки та проблеми співробітництва України з ЄС.
18. Європейська економічна інтеграція та її вплив на економічні інтереси України.
19. Участь України в діяльності міжнародних економічних організацій.
20. Інтереси та потенціал України у розвитку економічних зв'язків з Росією.
21. Зростання значення міжнародної торгівлі в національній економіці.
22. Масштаби, структура і тенденції розвитку світової торгівлі.
23. Товарна структура світової торгівлі: сучасні тенденції і перспективи.
24. Географічна структура світової торгівлі: стан і перспективи.
25. Конкурентоспроможність країн в умовах глобалізації світових ринків.
26. Світовий ринок послуг: становлення та особливості розвитку.
27. Світовий фінансовий ринок: структура, динаміка, перспективи.
28. Сучасні світові товарні ринки і Україна.
29. Україна на світовому ринку товарів і послуг.
30. Конкурентоспроможність вітчизняного виробника на світовому ринку.
31. Структура і динаміка торговельного балансу України.
32. Сучасні інструменти державного регулювання міжнародної торгівлі.
33. Лібералізація та протекціонізм в зовнішньоторговельній політиці України.
34. Демпінг і антидемпінгові процедури в міжнародній торгівлі.
35. Проблеми недобросовісної конкуренції: зарубіжний та вітчизняний досвід.
36. Міжнародна конкуренція і конкурентоспроможність: переваги, форми, напрямки розвитку.
37. Ефективність моделі відкритої економіки (на прикладі конкретної країни).
38. Форми і методи міжнародної конкуренції на світовому ринку.
39. Конкурентоспроможність міжнародних фірм і фактори, що її визначають.
40. Міжнародна торгова політика в рамках ГАТТ / СОТ.
41. Міжнародна мобільність факторів виробництва: причини, наслідки.
42. Міжнародний рух капіталу: його цілі, форми та сучасні тенденції.
43. Проблеми виникнення кризи зовнішньої заборгованості в світі і шляхи її подолання.
44. Роль держави в залученні і регулюванні закордонних інвестицій.
45. Зростання прямих закордонних інвестицій і значення транснаціональних корпорацій.
46. Наслідки діяльності ТНК в світовому господарстві і проблеми її регулювання.
47. Світовий ринок технологій: структура, особливості, сучасні тенденції.
48. Міжнародний науково-технологічний обмін в сучасній світовій економіці.
49. Проблеми і перспективи участі іноземного капіталу в економіці України.
50. Потенційні і реальні умови залучення іноземних інвестицій в економіку України.
51. Міжнародна міграція робочої сили, її види, динаміка.
52. «Витік умів» в сучасному світі: причини, напрямки, оцінка наслідків.
53. Науково-технічна революція (НТР) і її вплив на розвиток світової економіки.
54. Світовий валютний ринок: сучасні тенденції і перспективи.
55. Роль міжнародних фінансових організацій у функціонуванні світової валютної системи.
56. Єдина валюта країн ЄС - євро: проблеми і перспективи.
57. Вплив МВФ на світову економіку.
58. Роль Світового банку в економічному розвитку країн світу.
59. ОЕСР: цілі діяльності, функції, вплив на світову економіку.
60. Регіональна інтеграція у валютно-фінансовій сфері: світовий досвід та можливості його використання в інтеграційних об'єднаннях за участю України.
61. Вільні економічні зони та їх роль в залученні іноземного капіталу.
62. Місце і роль США у світовій економіці.
63. Місце і роль Європейського Союзу у світовій економіці.
64. Місце і роль Японії у світовій економіці.
65. Місце і роль Китаю у світовій економіці.
66. Держави АСЕАН в системі світового господарства.
67. Держави Магірібу в системі світового господарства.

68. Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА).
69. Глобальні проблеми сучасності: причини, наслідки, шляхи вирішення.
70. Економічна безпека і проблеми її забезпечення в сучасній світовій економіці.
71. Національна економічна безпека України: шляхи її забезпечення.
72. Економічне зростання та проблеми споживання природних ресурсів у світі.
73. Світова і національна енергетична безпека.
74. Структура та тенденції розвитку паливно-енергетичного комплексу в світовій економіці.
75. Виробництво і споживання продовольства в світовій економіці.
76. Розвиток технопарків та технополісів в світі.
77. Міжнародний венчурний бізнес.
78. Міжнародна консалтингова діяльність.
79. Офшори у світовій економіці: причини виникнення та сучасний стан.
80. Міжнародний туризм.

Критерії оцінювання підготовки та захисту курсової роботи:

Критерії оцінки	Бал за шкалою	
	національною	ECTS
1) Студент показав глибокі теоретичні знання дисципліни; 2) оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, творчо осмислювати, формулювати висновки; 3) дає свої пропозиції і рекомендації з предмету дослідження; 4) виконав роботу грамотно літературною українською мовою; 5) оформив роботу у відповідності до вимог і подав її до захисту у визначений кафедрою термін; 6) на захисті продемонстрував глибокі знання теми дослідження, тверде і впевнено відповів на запитання членів комісії.	відмінно	25-30
1) Студент показав досить високі теоретичні знання дисципліни; 2) оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, але не завжди критично ставиться до використаних джерел та літератури; 3) дає свої пропозиції і рекомендації з предмету дослідження, однак відчуває труднощі щодо їх обґрунтування; 4) виконав роботу грамотно літературною українською мовою, але допустив нечисленні граматичні та стилістичні помилки; 5) оформив роботу у відповідності до вимог і подав її до захисту у визначений кафедрою термін; 6) на захисті продемонстрував добрі знання з теми дослідження, відповів на запитання членів комісії.	добре	20-25
		15-20
1) Студент показав достатні теоретичні знання з дисципліни; 2) в основному оволодів первинними навиками дослідної роботи: збирати дані, аналізувати, осмислювати їх, формулювати висновки, однак допускає в роботі порушення принципів логічного і послідовного викладу матеріалу, мають місце окремі фактичні помилки і неточності; 3) не може сформулювати пропозиції і рекомендації з теми дослідження або обґрунтувати їх; 4) допускає помилки в оформленні роботи та її науково-довідкового апарату; 5) допускає численні граматичні та стилістичні помилки; 6) на захисті продемонстрував задовільні знання з теми дослідження, але не зумів впевнено й чітко відповісти на додаткові запитання членів комісії.	задовільно	10-15
		5-10
При захисті студент проявив повне незнання досліджуваної проблеми, не зумів задовільно відповісти на поставлені питання, що свідчить про несамотійне виконання курсової роботи.	незадовільно	1-5

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Засвоєння теми (**поточний контроль**) контролюється на семінарських заняттях відповідно до конкретних цілей, засвоєння розділів (**проміжний контроль**) – на семінарських підсумкових заняттях або виконанням індивідуальної семестрової роботи (курсової роботи).

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- практичні завдання;
- тестові завдання;
- виконання семестрової роботи (письмова форма екзамену);
- виконання курсової роботи.

Підсумковий контроль засвоєння тем курсу здійснюється по їх завершенню на підсумкових заняттях та на екзаменах. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

5-й семестр

Поточний контроль та самостійна робота											Разом	Екзамен	Сума	
Розділ 1		Розділ 2		Розділ 3			Розділ 4			Розділ 6		60	40 (20 балів за 2 теор. питання та 20 балів за тестові завдання)	100
T1.1	T1.2	T2.1	T2.2	T3.1	T3.2	T3.3	T4.1	T4.2	T4.3	T6.1	T6.2			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			
5 балів за виконання тестових завдань за кожною темою														

6-й семестр

Поточний контроль та самостійна робота														Поточний контроль : індивідуальн е завдання (курсова робота)	Разом	Екзамен	Сума
Розділ 7		Розділ 8				Розділ 9		Розділ 10		Розділ 11		Розділ 12		30	60	40 (3 теоретичн их питання)	100
Т 7.1	Т 7.2	Т 8.1	Т 8.2	Т 8.3	Т 8.4	Т 9.1	Т 9.2	Т 10.1	Т 10. 2	Т 11. 1	Т 11. 2	Т 12.1	Т 12. 2				
4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2				
4 бали за виконання тестових завдань за темами 7.1 та 2 бала за виконання тестових завдань за темами 7.2-12.2																	

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70 – 89	добре
50 – 69	задовільно
1 – 49	незадовільно

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голикова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 602 с.
2. Світова економіка : підручник / За редакцією А. П. Голикова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 349 с.
3. Григорова-Беренда Л.І. Курсова робота з дисципліни «Міжнародні економічні відносини»: метод. рекомендації до виконання (для студ. напр. підгот. 6.030203 - «Міжнародні економічні відносини» денної та заочної форм навчання) / Л.І. Григорова-Беренда, Н.А. Казакова, М.В. Шуба. – Харків, ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – 32 с.
4. Голиков А.П., Черномаз П.А. Международные экономические термины: словарь – справочник.- Харьков : ХНУ им.В.Н.Каразина, 2007. – 332 с.
5. Горбач Л.М., Плотников О.В. Міжнародні економічні відносини: Підручник. – К.: Кондор, 2005. – 358 с.
6. Козик В.В. Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Міжнародні економічні відносини: Навч. Посібник. - К.: Знання, 2006
7. Школа І.М., Козменко В.М., Бабінська О.В. Міжнародні економічні відносини. – К.: КНТЕУ, 2003. – 589 с.
8. Комишин С.В. Международные экономические отношения на рубеже тысячелетий: Учебное пособие. – Херсон: Олди-плюс, 2002. – 560 с.
9. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: Історія. Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 384 с.
10. Международные экономические отношения: Учебник для вузов/ В.Е.Рыбалкин, Ю.А.Щербанин и др.; Под ред. проф. В.Е.Рыбалкина. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004.
11. Авдокушин Е.Ф. Международные экономические отношения: Учебник. – М.: Экономист, 2004. - 366с.
12. Киреев А. Международная экономика: В 2-х ч. - М.: Международные отношения, 2001.
13. Світова економіка: Підручник /А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, О.І. Рогач та ін. - К.: Либідь, 2007. – 640 с.

Додаткова література

1. Макуха С.М. Україна в міжнародних економічних відносинах в умовах глобалізації. Х.: Легос, 2003
2. Міжнародна економіка: Навч.-метод. Посібник для самост. вивч. дисц. / За ред. проф. А.М. Поручника. – К.: КНЕУ, 2005. – 160 с.
3. Міжнародна економіка: Підручник / А.П. Румянцев, Г.Н. Климко, В.В. Рокоча та ін., За ред. А.П. Румянцева. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2004. – 449 с.
4. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Ржепішевський К.І. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях: Навчальний посібник. – Київ: “Центр навчальної літератури”, 2004. – 676 с.
5. Азарян Е.М.Международный маркетинг. Х., Студцентр, 2003
6. Воронин В.П. и др. Мировая экономика: Краткий курс Лекций. М.: Юрайт , 2003
7. Гладков И.С. Мировая экономика и международные экономические отношения. М.: Издат. Дом "Дашков и К", 2003.
8. Міжнародна економіка та міжнародні відносини. Практикум/ Козик В.В. та інш. К.: Вікар, 2003
9. Економіка зарубіжних країн / За ред. Козака Ю. К.: ЦУЛ, 2003

10. Липов В.В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Модуль 1. Світова система господарювання. Навчально-практичний посібник. – К.: “Видавничий дім “Професіонал”, 2008. – 368 с.

11. Липов В.В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Модуль II. Міжнародні ринки та форми міжнародної взаємодії. Навчально-практичний посібник. – К.: “Видавничий дім “Професіонал”, 2008. – 368 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті

- <http://civicua.org> – електронний портал суспільних організацій України
- <http://europa.eu.int/> – електронний портал Євросоюзу
- <http://news.ft.com/> – офіційний сайт газети *Financial Times*
- <http://whitehouse.org/> – офіційний сайт Білого дому (Вашингтон)
- <http://www.bank.gov.ua/> – офіційний сайт Національного банку України
- <http://www.cordis.lu/> – Європейська асоціація трансферу технологій, інновацій та інформації
- <http://www.economist.com/> – сайт журналу *Economist*
- <http://www.ei.com.ua/> – інформаційне агентство Експресінформ – основні фінансові індикатори України
- <http://www.imf.org/> – офіційний сайт Міжнародного валютного фонду
- <http://www.industry.com.ua/> – рейтинги українських підприємств, у тому числі і науково-виробничих, на сайті Міністерства промислової політики України
- <http://www.me.gov.ua/> – офіційний сайт Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України
- <http://www.osce.org/> – офіційний сайт Організації безпеки та співробітництва в Європі
- <http://www.unctad.org/> – офіційний сайт *UNCTAD*
- <http://www.worldbank.org/> – офіційний сайт Світового банку
- www.ac-rada.gov.ua – офіційний сайт Рахункової палати України
- www.cordis.lu/libraries – європейський бібліопростір